

Kaksi näkemystä – kaksi politiikkaa

Talouden taantumaa koskevissa arvioissa korostuu kaksi toisistaan merkittävästi poikkeavaa päälinjaa. Useimmat tutkijat, kuten PT:n Pekka *Sauramo* sekä EK:n Penna *Urrila* (KU:n Viikkolehti 23.1.09) korostavat taantumaa syvyyttä, laajuutta ja kestoa. Finanssisektorilla puhutaan mieluummin talouden suhdannevaihteluista, jotka tulevat ja menevät milloin jyrkempinä, milloin loivempina. Jälkimmäistä kantaa edustaa mm. Björn *Wahlroos*, finanssimaailman suomalaisen kärkikaartiin lukeutuva vaikuttaja.

Harjoitettuun politiikkaan omaksutulla lähtöolettamuksella on ratkaiseva merkitys. Kokoomuslainen valtiovarainministeri puhuu suhteellisen lyhytkestoisesta taantumasta, joka alkaisi helpottaa jo tulevana vuonna. Toimenpiteiden tasolla *Katainen* on alkanut korostaa elvytykseen liittämässä velkaantumisen vahingollisuutta.

Siitä voinee päätellä, että kokoomuksen haluama elvytyspaketti on euromääräisesti vaatimaton. Valtion velanotto on pääoman puolueessa nähty perinteisesti mörkönä lähinnä kai sen vuoksi, että sen pelätään johtavan suurituloisten ja varakkaiden henkilöiden verotuksen kiristymiseen.

Pääministeripuolueessa taantumaa lieventäminen taloutta elvyttämällä nähdään sekä taloudellisesti tarpeellisena, että poliittisesti hyödyllisenä. Keskuksen kannatus alenee ja trendi saattaa voimistua ilman elvytystoimenpiteitä. Lisäksi edellisen laman opetukset ovat pääministeri *Vanhaselle* selvästi läheisempiä, kuin nuoren kaartin *Kataiselle*. Mitä itse ei tiedä, sitä ei tiedä.

Vasemmisto-oppositio ja ay-liike korostavat aiheellisesti elvytyksen välttämättömyyttä. Nyt ovat vaarassa kymmenet tuhannet työpaikat. Työllään ja eläkkeiden varassa elävien olemassaolon perusteet järkkyvät. Yhteiskunnallisten palvelujen ja perusturvan varmistaminen myös taloudellisesti ankarana aikana on elintärkeää.

Oppositio ei pelkää valtion velkaantumista, jos sen kautta kyetään lieventämään talouden alamäkeä ja jakamaan talouden painolasti leveämmille hartioille. Suomen valtion velkaantumistaso on lisäksi EU-maiden keskiarvoa selkeästi alempana eikä kansantalouden vakauden kannalta lähelläkään kriittistä rajaa.

Kaikissa EU-maissa ja myös USA:ssa valtion rahapanoksella suoritettu elvytys on nähty tilanteeseen sopivaksi keinoksi. Elvytyksen kohdentamisesta, määrästä ja tarvittavista vastikkeista

kiistellään. Yrityksille suunnatulla tuella pyritään varmistamaan toiminnan jatkuminen mahdollisimman pitkälle. Pankkitukeen on monissa maissa suorastaan jouduttu, kun rahalaitokset ovat tallentaneet holveihinsa rahan sijasta arvottomia vaakuuspapereita.

Riskinotto, holtti ja harkinta

Vasemmiston piirissä puhutaan nyt kapitalismin syvästä kriisistä. Joidenkin esitettyjen arvioiden mukaan taantuma viittaa jopa järjestelmän romahtamiseen ja sosialismin haamun nousuun haudastaan. Haamut eivät kuitenkaan reaali-maailmassa ilmesty tekemään maailmallisia tekoja.

On painavia perusteita puhua kriisistä ja vieläpä vakavasta. Kapitalismi on kuitenkin tähän asti nähdystä tehokkain ja joustavin talousjärjestelmä. Finanssijärjestelmä on sen tärkeä osa, mutta ei ainoa. Pyörät lähtevät pyörimään, kun tilanne ja remonttiin joutuneet pelisäännöt selkiävät.

Taantumaa syyksi arvioidaan finanssitoiminnassa valloilleen päässyt holtittomuus. Sen voidaan perustellusti katsoa ajautuneen kriisiin. Kapitalismin kuuluu olennaisesti riskinotto. Sen avulla moni oikea innovaatio ja riskisijoitus ovat luoneet työtä, toimeentuloa ja varallisuutta. Tässä kriisissä puhutaan kuitenkin finanssimaailman valtioiden tietoisesti rakentamista järjestelmistä, joiden yhteys reaali-maailmaan oli alun perinkin olematon.

Basel II

Talousviisaiden puheissa esiintyvä **Basel II** on vuonna 2007 solmittu kansainvälinen valvontasopimus. Sen mukaan allekirjoittajat sitoutuvat huolehtimaan pankkien oman pääoman pitämisestä sovitulla tasolla, parantamaan valvontaa ja lisäämään toiminnan läpinäkyvyyttä. Basel kakkosen, samoin kuin vähän aikaisemmin toteutettujen EU:n rahoitusvalvontaa koskevien linjausten uudistamisen tarkoitus oli nimenomaan tehostaa finanssipelureiden kontrollia. Liikkeelle lähdettiin puolella sydämellä eikä pyrkimyksissä onnistuttu. Valvonnan pääpaino on rahalaitosten omavalvonnan tehostamisessa. Mitä hienostuneempi oma-valvontajärjestelmä, sitä alhaisempi oman pääoman osuus on mahdollinen. On historian ivaa, että nimenomaan asunto- ja kulutusluottojen oma-pääomavaatimuksia päätettiin kutistaa eniten. Operaation seuraukset ovat nähtävissä. Kun pankkien varat niukentuvat, niiden pitää lainata lisää

tuoretta rahaa toimintansa pyörittämiseen. Seurauksena on antolainauksen hanojen vääntäminen pienemmälle.

Sijoitustoiminnassa keskeistä roolia esittää nk. reittaus (Rating). Sen avulla yritysten kannattavuutta ja luotettavuutta arvioivat yritykset laativat tilaajayritykselle hinnakkaan lausunnon. Sitä pidetään takuuna sijoituksen turvallisuudesta. Reittaukseen sisältyy kuitenkin tärkeä periaatteellinen ongelma. Kun sitä hoitavat yritykset saavat rahansa nimenomaan tästä toiminnasta, niiden arvio lienee yleisemmin yrityksen kannalta myönteinen kuin kielteinen. Meneillään oleva globaali taantuma osoittaa, että järjestelmä on epäonnistunut.

Obama pelastaa?

Ei sellaista ongelmaa, mihin presidentti Barack **Obamalta** ei juuri nyt odotettaisi apua. Jotta globaalitalouden pyörät lähtisivät jälleen liikkeelle, tarvitaan samanaikaisia elvytystoimia kautta maailman. Obama on kuitenkin USA:n presidenttinä itse osa globaalia ongelmaa. Ilman myös USA:n kattavaa kontrollijärjestelmää eri valtioiden elvytysrahat voivat suuntautua kansantalouksien kannalta aivan väärin kohteisiin.

Obaman Amerikalta kysytään yhä painokkaammin, milloin USA aikoo sitoutua pankkivalvontaa koskevien järjestelyjen yhdenmukaistamiseen. Tämä voisi tapahtua Basel II- järjestelmän ympärillä. Sopimuksen edeltäjä syntyi nimenomaan USA:n aloitteesta. Järjestelmä toimii valtioiden valvonnassa. On ilmeistä, että investointipankit, sijoitusrahastot ja -yhtiöt tulisi saattaa samojen tarkkailusääntöjen piiriin kuin liikepankit nykyisellään.

Keskeisen ongelman finanssimarkkinoilla muodostavat vakuudet tai täsmällisemmin ottaen niiden puuttuminen. Niin kauan, kuin lainoitusta myönnetään yrityksille, perustettaville yrityksille tai projekteille ilman henkilökohtaisia takuita ja vakuuksia, vastuuton keinottelu ja lainoitustappiot ovat todennäköisiä.

Suurin osa maailman rahavirroista kulkee valtiolisten kontrollielinten ulottumattomissa. Legendaarisia finanssiasioiden järjestelyihin erikoistuneita pikkuvaltioita ja saaria löytyy jo Euroopasta useampia ja eri puolilta maailmaa kymmenittäin. Niiden asiakkaat eivät lähestulkoonkaan ole vain keinottelijoita tai muita veronkiertäjiä. Myös monet valtiolliset rahalaitokset ja instituutiot käyttävät kyseisten valtioiden kuten Liechtensteinin, Luxemburgin tai Sveitsin rajojen sisällä toimivia instituutioita rahoitusoperaatioidensa junailemiseen.

Yhteinen tahto ja pääoman tahto

Löytyykö USA:lta tai sen mielellään johtamalta kansainväliseltä yhteisöltä tahtoa ja kykyä näiden saattamiseen yhteisten pelisääntöjen ja valvonnan piiriin? Kysyä saa, mutta epäilen vahvasti. Pääomalla ei tunnetusti ole isänmaata eikä moraalialia. Tämä lisää skeptisyyttä niitä globaaleja elvytystoimia kohtaan, joita kipeästi tarvitaan. Davosin talousfoorumista¹ saadut uutiset ovat tässä mielessä oireellisia.

28.1.2009

Kari Arvola

---

¹ Sveitsin Davosissa järjestettävä vuosittainen talousvaikuttajien Maailman talousfoorumin WEF:n konferenssi. Vuonna 2009 kokous pidetään 28.1.-1.2.2009.